

Llatí

Les humanitats i el plantejament d'una educació humanista en la civilització europea van intrínsecament lligades a la tradició i a l'herència cultural de l'Antiguitat clàssica. Una educació humanista situa a les persones i la seva dignitat com a valors fonamentals, guiant-les en l'adquisició de les competències que necessiten per participar de manera efectiva en els processos democràtics, en el diàleg intercultural i en la societat en general. A través de l'aprenentatge d'aspectes relacionats amb la llengua, la cultura i la civilització romanes, la matèria de Llatí permet una reflexió profunda sobre el present i sobre el paper que l'Humanisme pot i ha d'exercir davant els reptes i desafiaments del segle XXI. Aquesta matèria conté, a més, un valor instrumental per a l'aprenentatge de llengües, literatura, religió, història, filosofia, dret, política o ciència, proporcionant un substrat cultural que permet comprendre el món, els esdeveniments i els sentiments i que contribueix a l'educació cívica i cultural dels alumnes.

Llatí té com a principal objectiu el desenvolupament d'una consciència crítica i humanista des de la qual poder comprendre i analitzar les aportacions de la civilització llatina a la identitat europea, a través de la lectura i la comprensió de fonts primàries i de l'adquisició de tècniques de traducció que permetin a l'alumnat utilitzar aquestes fonts d'accés a l'Antiguitat romana com a instrument privilegiat per a conèixer, comprendre i interpretar els seus aspectes principals. Per això, la matèria es vertebrava entorn de tres eixos: el text, la seva comprensió i la seva traducció; l'aproximació crítica al món romà; i l'estudi del patrimoni i el llegat de la civilització llatina.

La traducció es troba en el centre dels processos d'ensenyament i aprenentatge de les llengües i cultures clàssiques. Per entendre críticament la civilització llatina, l'alumnat de Llatí localitza, identifica, contextualitza i comprèn els elements essencials d'un text, progressant en els coneixements de la fonètica, el lèxic, la morfologia i la sintaxi llatines sota el guiatge del docent. A més d'aquests sabers de caràcter lingüístic, la traducció és un procés clau que permet activar sabers de caràcter no lingüístic. El text –original, adaptat, en edició bilingüe o traduït, en funció de la situació– és el punt de partida des del qual l'alumnat mobilitza tots els sabers per, a partir de la seva contextualització, concloure una lectura comprensiva, directa i eficaç i una interpretació raonada del seu contingut. Les tècniques i estratègies implicades en el procés de traducció contribueixen a desenvolupar la capacitat de negociació per a la resolució de problemes, així com la constància i l'interès per revisar el propi treball. Permet, a més, que l'alumnat entri en contacte amb les possibilitats que aquesta tasca ofereix per al seu futur personal i professional en un món globalitzat i digital, a través del coneixement i ús de diferents recursos, tècniques i eines.

Així mateix, la matèria de Llatí parteix dels textos per afavorir l'aproximació crítica a les aportacions més importants del món romà en la seva qualitat de sistema integrador de diferents corrents de pensament i actituds ètiques i estètiques que

conformen l'àmbit europeu. Aquesta aproximació resulta especialment rellevant per adquirir un judici crític i estètic en les condicions canviants d'un present en constant evolució. Aquesta matèria prepara l'alumnat per comprendre críticament idees relatives a la pròpia identitat, a la vida pública i privada, a la relació de l'individu amb el poder i a fets socials, polítics i històrics, per mitjà de la comparació entre les maneres de vida de l'antiga Roma i les actuals, tot contribuint així a desenvolupar la seva competència ciutadana.

L'estudi del patrimoni cultural, arqueològic i artístic romà, material i immaterial, mereix una atenció específica i permet observar i reconèixer en la nostra vida quotidiana l'herència directa de la civilització llatina. L'aproximació als processos que afavoreixen la sostenibilitat d'aquest llegat –preservació, conservació i restauració– suposa, també, una oportunitat perquè l'alumnat conegui les possibilitats professionals en l'àmbit dels museus, les biblioteques o la gestió cultural i la conservació del patrimoni.

Les competències específiques de la matèria de Llatí han estat dissenyades a partir dels descriptors operatius de les competències clau en aquesta etapa, especialment de la competència plurilingüe, la competència en comunicació lingüística i la competència ciutadana, ja esmentada. La competència plurilingüe, que té com a referent la Recomanació del Consell de 22 de maig de 2018 relativa a les competències clau per a l'aprenentatge permanent, situa el llatí i el grec clàssic com a eines per a l'aprenentatge i la comprensió de llengües en general. L'enfocament plurilingüe de la matèria de Llatí en el batxillerat implica una reflexió profunda sobre el funcionament no tan sols de la pròpia llengua llatina, el seu lèxic, els seus formants i les normes d'evolució fonètica, sinó també de les llengües d'ensenyament i d'aquelles que conformen el repertori lingüístic individual de l'alumnat, tot estimulant la reflexió metalingüística i interlingüística i contribuint al reforç de les competències comunicatives, a l'estima de la diversitat lingüística i la relació entre les llengües des d'una perspectiva inclusiva, democràtica i lliure de prejudicis.

Aquestes competències específiques ofereixen, per tant, l'oportunitat d'establir un diàleg profund entre present i passat des d'una perspectiva crítica i humanista: d'una banda, situant el text, la seva traducció i la seva comprensió com a elements fonamentals en l'aprenentatge de les llengües clàssiques i com a porta d'accés a la seva cultura i civilització, tot activant simultàniament els sabers de caràcter lingüístic i no lingüístic; i d'altra banda, desenvolupant eines que afavoreixin la reflexió crítica, personal i col·lectiva entorn dels textos i al llegat material i immaterial de la civilització llatina i la seva aportació fonamental a la cultura, la societat, la política i la identitat europees.

Els criteris d'avaluació de la matèria permeten avaluar el grau d'adquisició de les competències específiques per part de l'alumnat, per la qual cosa s'hi presenten vinculats. D'acord amb la seva formulació competencial, es plantegen amb

l'enunciat del procés o capacitat que l'alumnat ha d'adquirir i el context o manera d'aplicació i ús. L'anivellament dels criteris d'avaluació s'ha desenvolupat tenint en compte l'adquisició de les competències de forma progressiva durant els dos cursos. En aquest sentit, els processos d'autoavaluació i coavaluació preveuen l'ús d'eines de reflexió sobre el propi aprenentatge com l'entorn personal d'aprenentatge, el portafolis lingüístic, el diari de lectura o el treball de recerca.

Els sabers bàsics es distribueixen en els dos cursos permetent una gradació i seqüenciació flexible segons els diferents contextos d'aprenentatge, i estan organitzats en cinc blocs. El primer, «El text: comprensió i traducció», se centra en l'aprenentatge de la llengua llatina com a eina per accedir a fragments i textos de diversa índole a través de la lectura directa i la traducció i comprèn, al seu torn, dos subblocs: «Unitats lingüístiques de la llengua llatina» i «La traducció: tècniques, processos i eines». El segon bloc, «Plurilingüisme», posa l'accent en les nocions d'evolució fonètica i en com l'aprenentatge de la llengua llatina, en concret la identificació i reconeixement dels formants llatins, amplia el repertori lèxic de l'alumnat perquè adequi de manera més precisa els termes a les diferents situacions comunicatives. El tercer bloc, «Educació literària», integra tots els sabers implicats en la comprensió i interpretació de textos literaris llatins, amb la contribució, mitjançant un enfocament intertextual, a la identificació i descripció d'universals formals i temàtics inspirats en models literaris clàssics. El quart bloc, «L'antiga Roma», comprèn els coneixements i estratègies necessàries per al desenvolupament d'un esperit crític i humanista, amb el foment de la reflexió sobre les semblances i diferències entre passat i present. El cinquè i últim bloc, «Llegat i patrimoni», recull els coneixements, destreses i actituds que permeten l'aproximació a l'herència material i immaterial de la civilització llatina reconeixent i apreciament el seu valor com a font d'inspiració, com a tècnica i com a testimoniatge de la història.

D'acord amb el caràcter competencial d'aquest currículum, es recomana la creació de tasques interdisciplinàries, contextualitzades, significatives i rellevants, i el desenvolupament de situacions d'aprenentatge on es consideri l'alumnat com a agent social progressivament autònom i gradualment responsable del seu propi procés d'aprenentatge, tenint en compte els seus repertoris i interessos, així com les seves circumstàncies específiques, la qual cosa permet combinar diferents metodologies. L'ensenyament de la llengua, la cultura i la civilització llatines ofereix oportunitats significatives de treball interdisciplinari que permeten combinar i activar els sabers bàsics de diferents matèries, contribuint d'aquesta manera al fet que l'alumne percebi la importància de conèixer el llegat clàssic per tal d'enriquir el seu judici crític i estètic, la percepció de si mateix i del món que l'envolta. La coincidència de l'estudi del llatí amb el de la llengua, la cultura i la civilització gregues aconsella un tractament coordinat de totes dues matèries.

Competències específiques

1. Traduir i comprendre textos llatins de dificultat creixent i justificar la seva traducció, amb la identificació i l'anàlisi dels aspectes bàsics de la llengua llatina i les seves unitats lingüístiques i amb la reflexió d'aquestes mitjançant la comparació amb les llengües d'ensenyament i amb altres llengües del repertori individual de l'alumnat, per tal realitzar una lectura comprensiva, directa i eficaç i una interpretació raonada del seu contingut.

La traducció constitueix el nucli del procés d'aprenentatge de les llengües clàssiques. A aquest efecte, es proposa una progressió en l'aprenentatge per conduir l'alumnat cap al coneixement essencial de la morfologia, la sintaxi i el lèxic de la llengua llatina. A partir dels coneixements adquirits, l'alumnat tradueix, de manera progressivament autònoma, textos de dificultat adequada i gradual des del llatí a les llengües d'ensenyament amb atenció a la correcció ortogràfica i estilística. La traducció afavoreix la reflexió sobre la llengua, el maneig de termes metalingüístics i l'ampliació del repertori lèxic de l'alumnat. Complementari a la traducció com a mitjà de reflexió sobre la llengua és el procés de traducció inversa o retroversió. Dos són els enfocaments proposats per al desenvolupament d'aquesta competència específica. En primer lloc, la traducció com a procés que contribueix a activar els sabers bàsics de caràcter lingüístic com a eina i no com a objectiu, a partir del reforç de les estratègies d'anàlisi i identificació d'unitats lingüístiques de la llengua llatina, complementant-les amb la comparació amb llengües conegudes quan aquesta sigui possible. En segon lloc, la traducció com a mètode contribueix al desenvolupament de la constància, la capacitat de reflexió i l'interès pel propi treball i la seva revisió, apreciament el seu valor per a la transmissió de coneixements entre diferents cultures i èpoques.

Cal, a més, que l'alumnat aprengui a desenvolupar habilitats de justificació i argumentació de la traducció elaborada, atenent tant els mecanismes i estructures lingüístiques de les llengües d'origen i destinació com a referències intratextuals i intertextuals que resultin essencials per conèixer el context i el sentit del text. La mediació docent resulta aquí imprescindible, així com una guia per a l'ús de recursos i fonts bibliogràfiques d'utilitat. Tot això amb la finalitat última de promoure l'exercici de reflexió sobre la llengua que es troba en la base de l'art i la tècnica de la traducció.

Així mateix, amb la pràctica progressiva de la lectura directa, necessària i inherent als processos de traducció, l'alumnat desenvolupa estratègies d'assimilació i adquisició tant de les estructures gramaticals com del vocabulari grec de freqüència i aconsegueix millorar la comprensió dels textos grecs, base de la nostra civilització.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del Perfil de sortida: CCL1, CCL2, CP2, STEM1, STEM2.

2. Distingir els formants llatins i explicar els canvis que hagin esdevingut al llarg del temps, comparant-los amb els de les llengües d'ensenyament i altres llengües del repertori individual de l'alumnat, per tal de deduir el significat etimològic del lèxic conegut i els significats de lèxic nou o especialitzat.

L'ensenyament de la llengua llatina des d'un enfocament plurilingüe permet a l'alumnat activar el seu repertori lingüístic individual, relacionant les llengües que el componen i identificant-hi arrels, prefixos i sufixos llatins, i reflexionant sobre els possibles canvis fonètics, morfològics o semàntics que s'hagin produït al llarg del temps. L'enfocament plurilingüe i comunicatiu afavoreix el desenvolupament de les destreses necessàries per a la millora de l'aprenentatge de llengües noves i permet tenir en compte els diferents nivells de coneixements lingüístics de l'alumnat, així com els seus diferents repertoris lèxics individuals. Així mateix, afavoreix un aprenentatge interconnectat de les llengües, a partir del reconeixement del caràcter del llatí com a llengua d'origen de diferents llengües modernes amb l'objectiu de valorar la varietat de perfils lingüístics, i amb la contribució a la identificació, valoració i respecte de la diversitat lingüística, dialectal i cultural per construir una cultura compartida.

L'estudi de l'evolució de la llengua llatina, des de formes de llatí culte com de llatí vulgar, ajuda a millorar la comprensió lectora i l'expressió oral i escrita, així com a consolidar i a ampliar el repertori lèxic de l'alumnat en les llengües que el conformen, romàniques i no romàniques, oferint la possibilitat d'identificar i definir el significat etimològic d'un terme, i d'inferir significats de termes nous o especialitzats.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del Perfil de sortida: CP2, CP3, STEM1, CPSAA5.

3. Llegir, interpretar i comentar textos llatins de diferents gèneres i èpoques, amb l'assumpció del procés creatiu com a complex i inseparable del context històric, social i polític i de les seves influències artístiques, per identificar la seva genealogia i la seva aportació a la literatura europea.

La lectura, la interpretació i el comentari de textos llatins que pertanyen a diferents gèneres i èpoques constitueix un dels pilars de la matèria de Llatí en l'etapa de batxillerat i és imprescindible perquè l'alumnat prengui consciència de la importància de l'ús de les fonts primàries en l'obtenció d'informació. La comprensió i interpretació d'aquests textos necessita d'un context històric, cívica, polític, social, lingüístic i cultural que ha de ser producte de l'aprenentatge. El treball amb textos en edició bilingüe, complets o a través de fragments seleccionats, permet posar esment a conceptes i termes bàsics en llatí que impliquen un coneixement lèxic i cultural, amb la finalitat de contribuir a una lectura crítica i de determinar els factors que determinen el seu valor com a

clàssics. A més, el treball amb textos bilingües afavoreix la integració de sabers de caràcter lingüístic i no lingüístic, oferint la possibilitat de comparar diferents traduccions i diferents enfocaments interpretatius, discutint les seves respectives fortaleeses i febleses.

La lectura de textos llatins suposa generalment accedir a textos que no estan relacionats amb l'experiència de l'alumnat, d'aquí ve que sigui necessària l'adquisició d'eines d'interpretació que afavoreixin l'autonomia progressiva en relació amb la pròpia lectura i a l'emissió de judicis crítics de valor. La interpretació de textos llatins comporta la comprensió i el reconeixement del seu caràcter fundacional de la civilització occidental, assumint l'aproximació als textos com un procés dinàmic que té en compte des del coneixement sobre el context i el tema fins al desenvolupament d'estratègies d'anàlisi, reflexió i creació per donar sentit a la pròpia experiència, comprendre el món i la condició humana i desenvolupar la sensibilitat estètica. El coneixement de les creacions literàries i artístiques i dels fets històrics i llegendaris de l'Antiguitat clàssica, així com la creació de textos amb intencionalitat estètica prenent aquests com a font d'inspiració, a través de diferents suports i amb ajuda d'altres llenguatges artístics, audiovisuals o digitals, contribueix a fer més intel·ligibles les obres, amb la identificació i valoració de la seva pervivència en el nostre patrimoni cultural i els seus processos d'adaptació a les diferents cultures i moviments literaris, culturals i artístics que han pres les seves referències de models antics. La mediació docent en l'establiment de la genealogia dels textos a través d'un enfocament intertextual permet constatar la presència d'universals formals i temàtics al llarg de les èpoques, alhora que afavoreix la creació autònoma d'itineraris lectors que augmentin progressivament la seva complexitat, qualitat i diversitat al llarg de la vida.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del Perfil de sortida: CCL4, CCEC1, CCEC2.

4. Analitzar les característiques de la civilització llatina en l'àmbit personal, religiós, social i polític, amb l'adquisició de coneixements sobre el món romà i amb la comparació crítica del present i del passat, per tal de valorar les aportacions del món clàssic llatí al nostre entorn com a base d'una ciutadania democràtica i compromesa.

L'anàlisi de les característiques de la civilització llatina i la seva aportació a la identitat europea suposa rebre informació expressada a través de fonts llatines i contrastar-la, activant les estratègies adequades per poder reflexionar sobre el llegat d'aquestes característiques i la seva presència en la nostra societat. Aquesta competència específica es vertebrava entorn de tres àmbits: el personal, que inclou aspectes com ara els vincles familiars i les característiques de les diferents etapes de la vida de les persones en el món antic o el respecte als majors; el religiós, que comprèn, entre altres, el concepte antic del sagrat i la relació de l'individu amb les

divinitats i els ritus; i el social i polític, que atén tant la relació de l'individu amb la ciutat i les seves institucions com les diferents formes d'organització en funció de les diferents formes de govern.

L'anàlisi crítica de la relació entre passat i present requereix de la investigació i de la recerca guiada d'informació, en grup o de manera individual, en fonts tant analògiques com digitals, amb l'objectiu de reflexionar, des d'una perspectiva humanista, tant sobre les constants com sobre les variables culturals al llarg del temps. Els processos d'anàlisi crítica requereixen contextos de reflexió i comunicació dialògics, respectuosos amb l'herència de l'Antiguitat clàssica i amb les diferències culturals que hi tenen el seu origen i orientats a la consolidació d'una ciutadania democràtica i compromesa amb el món que l'envolta, per la qual cosa suposa una excel·lent oportunitat per posar en marxa tècniques i estratègies de debat i d'exposició oral a l'aula.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del Perfil de sortida: CCL3, CP3, CD1, CPSAA3.1, CC1.

5. Valorar críticament el patrimoni històric, arqueològic, artístic i cultural heretat de la civilització llatina, a partir de l'interès per la seva sostenibilitat i el reconeixement com a producte de la creació humana i com a testimoniatge de la història, per explicar el llegat material i immaterial llatí com a transmissor de coneixement i font d'inspiració de creacions modernes i contemporànies.

El patrimoni cultural, tal com assenyala la UNESCO, és alhora un producte i un procés que subministra a les societats un cabal de recursos que s'hereten del passat, es creen en el present i es transmeten a les generacions futures. És, a més, com succeeix amb la mitologia clàssica, font d'inspiració per a la creativitat i la innovació, i genera productes culturals contemporanis i futurs, per la qual cosa conèixer-lo i identificar-lo afavoreix la seva comprensió i la de la seva evolució i la seva relació al llarg del temps.

El llegat de la civilització llatina, tant material com immaterial (restes arqueològiques, transmissió textual, organització i planificació de ciutats, mites i llegendes, usos socials, rituals, etc.), constitueix una herència excepcional la sostenibilitat de la qual implica trobar el just equilibri entre treure profit del patrimoni cultural en el present i preservar la seva riquesa per a les generacions futures. En aquest sentit, la preservació del patrimoni cultural llatí requereix el compromís d'una ciutadania interessada a conservar el seu valor com a memòria col·lectiva del passat i a revisar i actualitzar les seves funcions socials i culturals, per tenir la capacitat de relacionar-lo amb els problemes actuals i mantenir el seu sentit, el seu significat i el seu funcionament en el futur. La recerca sobre la pervivència de l'herència del món romà, així com dels processos de preservació, conservació i restauració, implica l'ús de recursos, tant analògics com digitals, per

accedir a espais de documentació com poden ser biblioteques, museus o excavacions.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del Perfil de sortida: CCL3, CD2, CC1, CC4, CE1, CCEC1, CCEC2.

Llatí I

Criteris d'avaluació

Competència específica 1

1.1. Realitzar traduccions directes o inverses de textos o fragments adaptats o originals, de dificultat adequada i progressiva, amb correcció ortogràfica i expressiva, identificant i analitzant unitats lingüístiques regulars de la llengua i apreciant variants i coincidències amb altres llengües conegudes.

1.2. Seleccionar de manera progressivament autònoma el significat apropiat de paraules polisèmiques i justificar la decisió, tenint en compte la informació cotextual o contextual i utilitzant eines de suport al procés de traducció en diferents suports, com ara llistes de vocabulari, glossaris, diccionaris, mapes o atles, correctors ortogràfics, gramàtiques i llibres d'estil.

1.3. Revisar i esmenar de manera progressivament autònoma les pròpies traduccions i la dels companys i les companyes, realitzant proposades de millora i argumentant els canvis amb terminologia especialitzada a partir de la reflexió lingüística.

1.4. Realitzar la lectura directa de textos llatins senzills identificant les unitats lingüístiques bàsiques de la llengua llatina, comparant-les amb les de les llengües del repertori lingüístic propi i assimilant els aspectes morfològics, sintàctics i lèxics elementals del llatí.

1.5. Registrar els progressos i dificultats d'aprenentatge de la llengua llatina, seleccionant les estratègies més adequades i eficaces per a superar aquestes dificultats i consolidar el seu aprenentatge, realitzant activitats de planificació del propi aprenentatge, autoavaluació i coavaluació, com les proposades en el Portafolis Europeu de les Llengües (PEL) o en un diari d'aprenentatge, fent-los explícits i compartint-los.

Competència específica 2

2.1. Deduir el significat etimològic d'un terme d'ús comú i inferir el significat de termes de nova aparició o procedents de lèxic especialitzat aplicant, de manera

guiada, estratègies de reconeixement de formants llatins atesos els canvis fonètics, morfològics o semàntics que hagin tingut lloc.

2.2. Explicar canvis fonètics, morfològics o semàntics de complexitat creixent que s'han produït tant des del llatí culte com des del llatí vulgar fins a les llengües d'ensenyament, servint-se quan sigui possible de la comparació amb altres llengües del repertori propi.

2.3. Explicar, de manera guiada, la relació del llatí amb les llengües modernes, analitzant els elements lingüístics comuns d'origen grec i utilitzant de forma guiada estratègies i coneixements de les llengües i llenguatges que conformen el repertori de l'alumnat.

2.4. Identificar prejudicis i estereotips lingüístics adoptant una actitud de respecte i valoració de la diversitat com a riquesa cultural, lingüística i dialectal, a partir de criteris donats.

Competència específica 3

3.1. Interpretar i comentar, de forma guiada, textos i fragments literaris llatins de diversa índole i de creixent complexitat, aplicant estratègies d'anàlisi i reflexió que impliquin mobilitzar la pròpia experiència, comprendre el món i la condició humana i desenvolupar la sensibilitat estètica i l'hàbit lector.

3.2. Analitzar i explicar els gèneres, temes, tòpics i valors ètics o estètics d'obres o fragments literaris llatins comparant-los amb obres o fragments literaris posteriors, des d'un enfocament intertextual guiat.

3.3. Identificar i definir, de manera guiada, paraules llatines que designen conceptes fonamentals per a l'estudi i comprensió de la civilització llatina i l'aprenentatge de la qual combina coneixements lèxics i culturals, com ara *imperium*, *natura*, *civis* o *pater familias*, en textos de diferents formats.

3.4. Crear textos individuals o col·lectius amb intenció literària i consciència d'estil, en diferents suports i amb ajuda d'altres llenguatges artístics i audiovisuals, a partir de la lectura d'obres o fragments significatius en els quals s'hagi partit de la civilització i cultura llatines com a font d'inspiració.

Competència específica 4

4.1. Explicar, a partir de criteris donats, els processos històrics i polítics, les institucions, les maneres de vida i els costums de la societat romana, comparant-los amb els de les societats actuals, valorant les adaptacions i canvis experimentats a la llum de l'evolució de les societats i els drets humans, i afavorint

el desenvolupament d'una cultura compartida i una ciutadania compromesa amb la memòria col·lectiva i els valors democràtics.

4.2. Debatre sobre la importància, evolució, assimilació o qüestionament de diferents aspectes del llegat romà en la nostra societat, utilitzant estratègies retòriques i oratòries de manera guiada, mitjançant postures quan sigui necessari, seleccionant i contrastant informació i experiències veraces i mostrant interès, respecte i empatia per altres opinions i argumentacions.

4.3. Elaborar treballs de recerca de manera progressivament autònoma en diferents suports sobre aspectes del llegat de la civilització llatina en l'àmbit personal, religiós i sociopolític localitzant, seleccionant, contrastant i reelaborant informació procedent de diferents fonts, calibrant la seva fiabilitat i pertinència i respectant els principis de rigor i propietat intel·lectual.

Competència específica 5

5.1. Identificar i explicar el llegat material i immaterial de la civilització llatina com a font d'inspiració, analitzant produccions culturals i artístiques posteriors a partir de criteris donats.

5.2. Investigar, de manera guiada, el patrimoni històric, arqueològic, artístic i cultural heretat de la civilització llatina, actuant de manera adequada, empàtica i respectuosa i interessant-se pels processos de construcció, preservació, conservació i restauració i per aquelles actituds cíviqües que assegurin la seva sostenibilitat.

5.3. Explorar les petjades de la romanització i el llegat romà a l'entorn de l'alumnat, a partir de criteris donats, aplicant els coneixements adquirits i reflexionant sobre les implicacions dels seus diferents usos, donant exemples de la pervivència de l'Antiguitat clàssica en la seva vida quotidiana presentant els seus resultats a través de diferents suports.

Sabers bàsics

I. El text: comprensió i traducció

A. Unitats lingüístiques de la llengua llatina

- Abecedari, pronunciació i accentuació de la llengua llatina.
- Classes de paraules. Funcions i sintaxi dels casos.
- Concepte de llengua flexiva: flexió nominal i pronominal (sistema casual i declinacions) i flexió verbal (el sistema de conjugacions).
- Sintaxi oracional: funcions i sintaxi dels casos.

- Estructures oracionals. La concordança i l'ordre de paraules en oracions simples i oracions compostes.
- Formes nominals del verb.

B. La traducció: tècniques, processos i eines

- L'anàlisi morfosintàctica com a eina de traducció.
- Estratègies de traducció: formulació d'expectatives a partir de l'entorn textual (títol, obra...) i del propi text (camp temàtics, famílies de paraules, etc.), així com a partir del context; coneixement del tema; descripció de l'estructura i gènere; peculiaritats lingüístiques dels textos traduïts (discurs directe/indirecte, ús de temps verbals, gèneres verbals, pregunta retòrica, etc.); errors freqüents de traducció i tècniques per evitar-los (comprovar si la traducció està completa, control d'acord amb criteris donats, delimitació de construccions sintàctiques...).
- Eines de traducció: glossaris, diccionaris, atles o correctors ortogràfics en suport analògic o digital, etc.
- Lectura comparada de diferents traduccions i comentari de textos bilingües a partir de terminologia metalingüística.
- Recursos estilístics freqüents i la seva relació amb el contingut del text.
- Estratègies bàsiques de retroversió de textos breus.
- La traducció com a instrument que afavoreix el raonament lògic, la constància, la memòria, la resolució de problemes i la capacitat d'anàlisi i síntesi.
- Acceptació de l'error com a part del procés d'aprenentatge i actitud positiva de superació.
- Estratègies i eines, analògiques i digitals, individuals i cooperatives, per a l'autoavaluació, la coavaluació i l'autoreparació.

II. Plurilingüisme

- Sistemes d'escriptura al llarg de la història.
- Evolució del llatí: les llengües indoeuropees, etapes de la llengua llatina, llatí vulgar i llatí culte, llengua parlada i llengua escrita.
- Influència del llatí en l'evolució de les llengües d'ensenyament i de la resta de llengües que conformen el repertori lingüístic individual de l'alumnat.
- Regles fonètiques bàsiques en l'evolució del llatí a les llengües d'ensenyament.
- Lèxic: lexemes, sufixos i prefixos d'origen llatí presents en el lèxic d'ús comú i en l'específic de les ciències i la tècnica; significat i definició de paraules d'ús comú en les llengües d'ensenyament a partir dels seus ètims d'origen llatí; expressions llatines integrades en les llengües modernes i el seu ús en diferents tipus de textos (literaris, periodístics, publicitaris...).
- Interès per conèixer el significat etimològic de les paraules i la importància de l'ús adequat del vocabulari com a instrument bàsic en la comunicació.
- El llatí com a instrument que permet un millor coneixement de les llengües d'estudi i un més fàcil acostament a altres llengües modernes, romàniques i no romàniques.

- Respecte per totes les llengües i acceptació de les diferències culturals de les persones que les parlen.
- Eines analògiques i digitals per a l'aprenentatge, la comunicació i el desenvolupament de projectes amb parlants o estudiants de llatí a nivell transnacional.
- Expressions i lèxic específic bàsic per reflexionar i compartir la reflexió sobre la comunicació, la llengua, l'aprenentatge i les eines de comunicació i aprenentatge (metallenguatge).

III. Educació literària

- La llengua llatina com a principal via de transmissió del món clàssic.
- Etapes i vies de transmissió de la literatura llatina.
- Principals gèneres de la literatura llatina: origen, tipologia, cronologia, temes, motius, tradició, característiques i principals autors.
- Tècniques bàsiques per al comentari i anàlisi lingüística i literària dels textos literaris llatins.
- Recepció de la literatura llatina: influència en la producció cultural europea, nocions bàsiques d'intertextualitat, *imitatio*, *aemulatio*.
- Analogies i diferències entre els gèneres literaris llatins i els de la literatura actual.
- Introducció a la crítica literària.
- Interès cap a la literatura com a font de plaer i de coneixement del món.
- Respecte de la propietat intel·lectual i drets d'autor sobre les fonts consultades i continguts utilitzats: eines per al tractament de dades bibliogràfiques i recursos per evitar el plagi.

IV. L'antiga Roma

- Geografia del procés d'expansió de Roma des del seu naixement fins a la desaparició de l'Imperi romà.
- Topografia de l'antiga Roma, nom i funció dels llocs centrals de la ciutat (per exemple, Fòrum Romà, basíliques, Coliseu, Circ Màxim).
- Història de l'antiga Roma: etapes de la història de Roma (monarquia, república, imperi); fites de la història del món romà entre els segles VIII a. de C. i V d. de C.; llegendes i principals episodis de la història de Roma; personalitats històriques rellevants de la història de Roma, la seva biografia en context i la seva importància per a Europa (Anníbal, Ciceró, Cèsar, August, Sèneca...).
- Història i organització política i social de Roma com a part essencial de la història i cultura de la societat actual.
- Institucions, creences i formes de vida de la civilització llatina des de la perspectiva sociocultural actual.
- Influències de la cultura grega en la civilització llatina: *Graecia capta ferum victorem cepit*.
- L'aportació de Roma a la cultura i al pensament de la societat occidental.

- Relació de Roma amb cultures estrangeres (Grècia, el cristianisme...).
- La mar Mediterrània com a cruïlla de cultures ahir i avui.

V. Llegat i patrimoni

- Conceptes de llegat, herència i patrimoni.
- La transmissió textual llatina com a patrimoni cultural i font de coneixement a través de diferents cultures i èpoques. Suports d'escriptura: tipus i preservació.
- La mitologia clàssica en manifestacions literàries i artístiques.
- La romanització d'Hispania i les petjades de la seva pervivència.
- Obres públiques i urbanisme: construcció, conservació, preservació i restauració.
- El dret romà i la seva importància en el sistema jurídic actual.
- Les institucions polítiques romanes i la seva influència i pervivència en el sistema polític actual.
- La importància del discurs públic per a la vida política i social.
- Tècniques bàsiques de debat i d'exposició oral.
- Principals obres artístiques de l'Antiguitat romana.
- Principals llocs arqueològics, museus o festivals relacionats amb l'Antiguitat clàssica.

Llatí II

Criteris d'avaluació

Competència específica 1

- 1.1. Realitzar traduccions directes o inverses de textos o fragments de dificultat adequada i progressiva, amb correcció ortogràfica i expressiva, identificant i analitzant unitats lingüístiques regulars de la llengua, i apreciant variants i coincidències amb altres llengües conegudes.
- 1.2. Seleccionar el significat apropiat de paraules polisèmiques i justificar la decisió, tenint en compte la informació cotextual o contextual i utilitzant eines de suport al procés de traducció en diferents suports, com ara llistats de vocabulari, glossaris, diccionaris, mapes o atlas, correctors ortogràfics, gramàtiques i llibres d'estil.
- 1.3. Revisar i esmenar les pròpies traduccions i les dels companys i les companyes, realitzant proposades de millora i argumentant els canvis amb terminologia especialitzada a partir de la reflexió lingüística.
- 1.4. Realitzar la lectura directa de textos llatins de dificultat adequada identificant les unitats lingüístiques més freqüents de la llengua llatina, comparant-les amb les de les llengües del repertori lingüístic propi i assimilant els aspectes morfològics, sintàctics i lèxics de llatí.
- 1.5. Registrar els progressos i dificultats d'aprenentatge de la llengua llatina, seleccionant les estratègies més adequades i eficaces per superar aquestes dificultats i consolidar el seu aprenentatge, realitzant activitats de planificació del

propi aprenentatge, autoavaluació i coavaluació, com les proposades en el Portafolis Europeu de les Llengües (PEL) o en un diari d'aprenentatge, fent-los explícits i compartint-los.

Competència específica 2

2.1. Deduir el significat etimològic d'un terme d'ús comú i inferir el significat de termes de nova aparició o procedents de lèxic especialitzat aplicant estratègies de reconeixement de formants llatins atesos els canvis fonètics, morfològics o semàntics que hagin tingut lloc.

2.2. Explicar canvis fonètics, morfològics o semàntics de complexitat creixent que s'han produït tant des del llatí culte com des del llatí vulgar fins a les llengües d'ensenyament, servint-se quan sigui possible de la comparació amb altres llengües del seu repertori.

2.3. Explicar la relació del llatí amb les llengües modernes, analitzant els elements lingüístics comuns d'origen llatí i utilitzant amb iniciativa estratègies i coneixements de les llengües i llenguatges que conformen el repertori propi.

2.4. Analitzar críticament prejudicis i estereotips lingüístics adoptant una actitud de respecte i valoració de la diversitat com a riquesa cultural, lingüística i dialectal, a partir de criteris donats.

Competència específica 3

3.1. Interpretar i comentar textos i fragments literaris de diversa índole de creixent complexitat, aplicant estratègies d'anàlisi i reflexió que impliquin mobilitzar la pròpia experiència, comprendre el món i la condició humana i desenvolupar la sensibilitat estètica i l'hàbit lector.

3.2. Analitzar i explicar els gèneres, temes, tòpics i valors ètics o estètics d'obres o fragments literaris llatins comparant-los amb obres o fragments literaris posteriors, des d'un enfocament intertextual.

3.3. Identificar i definir paraules llatines que designen conceptes fonamentals per a l'estudi i comprensió de la civilització llatina i l'aprenentatge de la qual combina coneixements lèxics i culturals, com ara *imperium*, *natura*, *civis* o *pater familias*, en textos de diferents formats.

3.4. Crear textos individuals o col·lectius amb intenció literària i consciència d'estil, en diferents suports i amb ajuda d'altres llenguatges artístics i audiovisuals, a partir de la lectura d'obres o fragments significatius en els quals s'hagi partit de la civilització i cultura llatines com a font d'inspiració.

Competència específica 4

4.1. Explicar els processos històrics i polítics, les institucions, les maneres de vida i els costums de la societat romana, comparant-los amb els de les societats actuals, valorant de manera crítica les adaptacions i canvis experimentats a la llum de l'evolució de les societats i els drets humans, i afavorint el desenvolupament d'una cultura compartida i una ciutadania compromesa amb la memòria col·lectiva i els valors democràtics.

4.2. Debatre sobre la importància, evolució, assimilació o qüestionament de diferents aspectes del llegat romà en la nostra societat, utilitzant estratègies retòriques i oratòries, mediant entre postures quan sigui necessari, seleccionant i contrastant informació i experiències veraces i mostrant interès, respecte i empatia per altres opinions i argumentacions.

4.3. Elaborar treballs de recerca en diferents suports sobre aspectes del llegat de la civilització llatina en l'àmbit personal, religiós i sociopolític localitzant, seleccionant, contrastant i reelaborant informació procedent de diferents fonts, calibrant la seva fiabilitat i pertinència i respectant els principis de rigor i propietat intel·lectual.

Competència específica 5

5.1. Identificar i explicar el llegat material i immaterial de la civilització llatina com a font d'inspiració, analitzant produccions culturals i artístiques posteriors.

5.2. Investigar el patrimoni històric, arqueològic, artístic i cultural heretat de la civilització llatina, actuant de manera adequada, empàtica i respectuosa i interessant-se pels processos de construcció, preservació, conservació i restauració i per aquelles actituds cíviquestes que assegurin la seva sostenibilitat.

5.3. Explorar les petjades de la romanització i el llegat romà a l'entorn de l'alumnat aplicant els coneixements adquirits i reflexionant sobre les implicacions dels seus diferents usos, donant exemples de la pervivència de l'Antiguitat clàssica en la seva vida quotidiana i presentant els seus resultats a través de diferents suports.

Sabers bàsics

I. El text: comprensió i traducció

1. Unitats lingüístiques de la llengua llatina

- Concepte de llengua flexiva: flexió nominal i pronominal (sistema casual i declinacions) i flexió verbal (el sistema de conjugacions).

- Sintaxi oracional: funcions i sintaxi dels casos.

- Estructures oracionals. La concordança i l'ordre de paraules en oracions simples i oracions compostes.
- Formes nominals del verb.

2. La traducció: tècniques, processos i eines

- L'anàlisi morfosintàctica com a eina de traducció.
- Estratègies de traducció: formulació d'expectatives a partir de l'entorn textual (títol, obra...) i del propi text (camp temàtic, famílies de paraules, etc.), així com a partir del context; coneixement del tema; descripció de l'estructura i gènere; peculiaritats lingüístiques dels textos traduïts (discurs directe/indirecte, ús de temps verbals, gèneres verbals, pregunta retòrica, etc.); errors freqüents de traducció i tècniques per evitar-los (comprovar si la traducció està completa, control d'acord amb criteris donats, delimitació de construccions sintàctiques...).
- Eines de traducció: glossaris, diccionaris, atles o correctors ortogràfics en suport analògic o digital, etc.
- Lectura comparada de diferents traduccions i comentari de textos bilingües a partir de terminologia metalingüística.
- Recursos estilístics freqüents i la seva relació amb el contingut del text.
- Estratègies de retroversió de textos breus.
- La traducció com a instrument que afavoreix el raonament lògic, la constància, la memòria, la resolució de problemes i la capacitat d'anàlisi i síntesi.
- Acceptació de l'error com a part del procés d'aprenentatge i actitud positiva de superació.
- Estratègies i eines, analògiques i digitals, individuals i cooperatives, per a l'autoavaluació, la coavaluació i l'autoreparació.

II. Plurilingüisme

- Influència del llatí en l'evolució de les llengües d'ensenyament i de la resta de llengües que conformen el repertori lingüístic individual de l'alumnat.
- Regles fonètiques en l'evolució del llatí a les llengües d'ensenyament.
- Lèxic: lexemes, sufixos i prefixos d'origen llatí presents en el lèxic d'ús comú i en l'específic de les ciències i la tècnica; significat i definició de paraules d'ús comú en les llengües d'ensenyament a partir dels seus ètims d'origen llatí; expressions llatines integrades en les llengües modernes i el seu ús en diferents tipus de textos (literaris, periodístics, publicitaris...).
- Interès per conèixer el significat etimològic de les paraules i la importància de l'ús adequat del vocabulari com a instrument bàsic en la comunicació.
- El llatí com a instrument que permet un millor coneixement de les llengües d'estudi i un més fàcil acostament a altres llengües modernes, romàniques i no romàniques.
- Respecte per totes les llengües i acceptació de les diferències culturals de les persones que les parlen.

- Eines analògiques i digitals per a l'aprenentatge, la comunicació i el desenvolupament de projectes amb parlants o estudiants de llatí a nivell transnacional.
- Expressions i lèxic específic per reflexionar i compartir la reflexió sobre la comunicació, la llengua, l'aprenentatge i les eines de comunicació i aprenentatge (metallenguatge).

III. Educació literària

- La llengua llatina com a principal via de transmissió del món clàssic.
- Etapes i vies de transmissió de la literatura llatina.
- Principals gèneres de la literatura llatina: origen, tipologia, cronologia, temes, motius, tradició, característiques i principals autors.
- Tècniques per al comentari i anàlisi lingüística i literària dels textos literaris llatins.
- Recepció de la literatura llatina: influència en la producció cultural europea, nocions bàsiques d'intertextualitat, *imitatio*, *aemulatio*, *interpretatio*, *allusio*.
- Analogies i diferències entre els gèneres literaris llatins i els de la literatura actual.
- Introducció a la crítica literària.
- Interès cap a la literatura com a font de plaer i de coneixement del món.
- Respects de la propietat intel·lectual i drets d'autor sobre les fonts consultades i continguts utilitzats: eines per al tractament de dades bibliogràfiques i recursos per evitar el plagi.

IV. L'antiga Roma

- Geografia del procés d'expansió de Roma des del seu naixement fins a la desaparició de l'Imperi romà.
- Topografia de l'antiga Roma, nom i funció dels llocs centrals de la ciutat (per exemple, Fòrum Romà, basíliques, Coliseu, Circ Màxim).
- Història de l'antiga Roma: etapes de la història de Roma (monarquia, república, imperi); fites de la història del món romà entre els segles VIII a. de C. i V d. de C.; llegendes i principals episodis de la història de Roma; personalitats històriques rellevants de la història de Roma, la seva biografia en context i la seva importància per a Europa (Anníbal, Ciceró, Cèsar, August, Sèneca...).
- Història i organització política i social de Roma com a part essencial de la història i cultura de la societat actual.
- Institucions, creences i formes de vida de la civilització llatina des de la perspectiva sociocultural actual.
- Influències de la cultura grega en la civilització llatina: *Graecia capta ferum victorem cepit*.
- L'aportació de Roma a la cultura i al pensament de la societat occidental.
- Relació de Roma amb cultures estrangeres (Grècia, el cristianisme...).
- La mar Mediterrània com a cruïlla de cultures ahir i avui.

V. Llegat i patrimoni

- Conceptes de llegat, herència i patrimoni.
- La transmissió textual llatina com a patrimoni cultural i font de coneixement a través de diferents cultures i èpoques. Suports d'escriptura: tipus i preservació.
- La mitologia clàssica en manifestacions literàries i artístiques.
- La romanització d'Hispania i les petjades de la seva pervivència.
- Obres públiques i urbanisme: construcció, conservació, preservació i restauració.
- El dret romà i la seva importància en el sistema jurídic actual.
- Les institucions polítiques romanes i la seva influència i pervivència en el sistema polític actual.
- La importància del discurs públic per a la vida política i social.
- Tècniques de debat i d'exposició oral.
- Principals obres artístiques de l'Antiguitat romana.
- Principals llocs arqueològics, museus o festivals relacionats amb l'Antiguitat clàssica.

Llengua Castellana i Literatura

La matèria de Llengua castellana i literatura manté en el batxillerat una continuïtat amb l'etapa anterior, al mateix temps que té unes finalitats específiques d'acord amb els objectius d'aquesta etapa. Així, l'educació lingüística i literària ha de contribuir a la maduresa personal i intel·lectual dels joves; proporcionar els coneixements, habilitats i actituds que els permetin participar en la vida social i exercir la ciutadania democràtica de manera ètica i responsable, així com capacitar-los per a l'accés a la formació superior i al futur professional de manera competent.

L'objectiu de la matèria de Llengua castellana i literatura s'orienta tant a l'eficàcia comunicativa en la producció, recepció i interacció oral, escrita i multimodal, com a afavorir un ús ètic del llenguatge que posi les paraules al servei de la convivència democràtica, la resolució dialogada dels conflictes i la construcció de vincles personals i socials basats en el respecte i la igualtat de drets de totes les persones. D'aquesta manera, la matèria contribueix a la progressió en el desenvolupament de totes les competències recollides en el Perfil de sortida de l'alumnat al final de l'ensenyament bàsic.

Les competències específiques de Llengua castellana i literatura en el batxillerat marquen una progressió respecte a les de l'educació secundària obligatòria, de les quals es parteix en aquesta nova etapa. L'aprofundiment respecte a l'etapa anterior consisteix en una major consciència teòrica i metodològica per analitzar la realitat, així com en la mobilització d'un conjunt major de coneixements, articulats a través d'instruments d'anàlisi que ajudin a construir i a estructurar el coneixement explícit sobre els fenòmens lingüístics i literaris tractats. Es proposa també afavorir una aproximació àmplia a la cultura, que aprofundeixi en aquesta etapa en la relació contínua entre el passat i el present.

La primera de les competències específiques de la matèria aprofundeix en el reconeixement de la diversitat lingüística i dialectal d'Espanya i del món amb el propòsit d'afavorir actituds d'estima a aquesta diversitat, combatre prejudicis i estereotips lingüístics i estimular la reflexió interlingüística. Les cinc competències específiques següents es refereixen a la producció, comprensió i interacció oral i escrita, incorporant les formes de comunicació mediades per la tecnologia i atesos els diferents àmbits de comunicació: personal, educatiu, social i professional. Així, les competències específiques segona i tercera es refereixen a la comunicació oral; la quarta, a la comprensió lectora; la cinquena, a l'expressió escrita i, finalment, la sisena posa el focus en l'alfabetització informacional. A continuació, les competències específiques setena i octava es reserven per a la lectura literària, tant autònoma com guiada a l'aula. La competència específica novena atén la reflexió sobre la llengua i els seus usos, mentre que la dècima, relativa a l'ètica de la comunicació, és transversal a totes elles.

